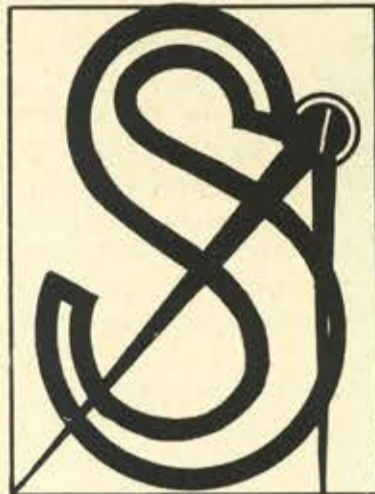

SZKOLNICTWO WYŻSZE POLITECHNIKI

NAPISAŁ

Dr. Inż. LEON STANIEWICZ

PROFESOR POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ.

społeczeństwo polskie oddawna odczuwało potrzebę założenia w kraju politechniki. Jeszcze w 1825 roku Stanisław Staszic stał na czele Rady Instytutu Politechnicznego, której celem było zorganizowanie wyższej uczelni technicznej w kraju. Jednakże próby utworzenia politechniki nie miały powodzenia, a po powstaniu 1863 r. założenie w b. Królestwie Polskim wyższej uczelni technicznej stało się niemożliwym na długi szereg lat z powodu odmowy władz rosyjskich. Dopiero w końcu zeszłego wieku społeczeństwo polskie znowu się

zajęło tą sprawą i, korzystając z okazji przyjazdu do Warszawy cara Mikołaja II, zebrało znaczny fundusz i wyjednało zezwolenie na utworzenie Politechniki w Warszawie, która w 1901 r. została otwarta.

Inaczej rzecz się miała pod zaborem austriackim, gdzie już w 1877 r. powstała Akademia Techniczna we Lwowie, która wkrótce została przemianowana na „Szkołę Techniczną”. Obecnie w Polsce mamy już trzy wyższe uczelnie techniczne: Politechnikę warszawską, Politechnikę lwowską i Akademię Górniczą w Krakowie.

I. POLITECHNIKA WARSZAWSKA.

Politechnika warszawska z językiem wykładowym polskim została otwarta dnia 15 listopada 1915 r., jeszcze za czasów okupacji niemieckiej. Gmachy, przyznane Politechnice, były wybudowane jeszcze za rządów rosyjskich, w r. 1901, z funduszu zebranego wśród społeczeństwa polskiego. Mieścił się w tych gmachach „Politechniczny Instytut Cesarza Mikołaja II”, a językiem wykładowym był język rosyjski; nie odniosły skutku starania społeczeństwa polskiego i energiczne wystąpienia młodzieży w celu wprowadzenia wykładów w języku polskim, wobec czego już od roku 1905 rozpoczął się bojkot tej uczelni przez młodzież polską, który przetrwał aż do wyjścia Rosjan z Warszawy.

Pierwsze lata polskiej Politechniki były ciężkie dla władz akademickich, które były skrupowane pod wielu względami przez nowych okupantów-Niemców; doszło nawet w 1917 r. do strajku we wszystkich uczelniach warszawskich, gdyż młodzież postawiła żądanie oddania szkolnictwa w ręce polskie.

Po ustąpieniu Niemców z Warszawy wykłady w Politechnice musiały być zawieszane z powodu gremjalnego wstąpienia młodzieży do wojska i częściowo mogły być wznowione dopiero w jesieni 1919 r., gdy część studentów została z wojska urlopowana. W tym też czasie została przeprowadzona stabilizacja profesorów i w czerwcu 1919 r. nastąpiła nominacja przez Naczelnika Państwa pierwszych 30-tu profesorów zwyczajnych i nadzwyczajnych; rozpoczęła się również praca nad projektem ustawy o szkołach akademickich, która w dniu 13 lipca 1920 r. została uchwalona przez Sejm Ustawodawczy.

W lecie 1920 r. młodzież akademicka ponownie uchwalila wstąpić gremjalnie na ochotnika do wojska, ciało nauczycielskie oddało się do dyspozycji Rady Obrony

Państwa, młodzi zaś wdziali mundury. Politechnika warszawska stała się obozowiskiem wojskowym, tu się mieścił sztab armii ochotniczej, na górnych piętrach gmachu głównego utworzony został szpital wojskowy, a w innych gmachach ulokowały się niektóre oddziały wojskowe. Nawet po odparciu wroga jeszcze przez dłuższy czas wpływ tej zawieruchy dawał się odczuwać. Studenci stopniowo powracali z wojska i, jak było do przewidzenia, nie wszyscy wrócili; osiemdziesięciu z nich oddało bohatersko swe życie w obronie Ojczyzny. Na cześć tych bohaterów w dniu 25 listopada 1923 r. odbyła się w Politechnice podniosła uroczystość odsłonięcia tablic pamiątkowych z wrytymi w marmurze nazwiskami poległych studentów.

Na podstawie ustawy o szkołach akademickich został opracowany Statut Politechniki warszawskiej i zatwierdzony przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w dn. 14 czerwca 1921 r. W myśl tego statutu najwyższą władzą w szkole jest Senat Akademicki, składający się z rektora, prorektora, dziekanów i delegatów Rad Wydziałowych po jednym z każdej.

Przy otwarciu Politechniki w 1915 r. utworzono cztery Wydziały: inżynierji WYDZIAŁÓW. budowlanej i rolnej, budowy maszyn i elektrotechniki, chemji oraz architektury. Już w następnym roku szkolnym uznano jednak za właściwe stworzyć odrębny Wydział inżynierji rolnej, przeznaczony do kształcenia inżynierów, mogących zaspokajać liczne potrzeby rolnictwa polskiego. Wydział ten jednakże, od początku roku szkolnego 1917 został przemianowany na Wydział inżynierji wodnej ze specjalnościami budownictwa wodnego i meljoracji rolnej. Zmiana ta pociągnęła za sobą również reorganizację

studjów na Wydziale inżynierji budowlanej, z którego programu budownictwo wodne zostało oddzielone; skutkiem tego Wydział inżynierji budowlanej został przemianowany na Wydział inżynierji lądowej.

W czerwcu 1921 r. nastąpił rozdział Wydziału budowy maszyn i elektrotechniki na dwa odrębne zupełnie Wydziały: mechaniczny i elektrotechniczny; ten ostatni w r. 1924 został przemianowany na Wydział elektryczny. Wreszcie w roku 1921 został otwarty Wydział mierniczy, przemianowany następnie na Wydział geodezyjny. W ten sposób zamiast czterech Wydziałów, które miała Politechnika przy otwarciu, posiada ich obecnie siedem.

Studja na poszczególnych Wydziałach obliczone są na 4 lata.

Wyjątkiem Wydziału geodezyjnego, którego program ujęty jest w 7 semestrach. Pierwsze dwa lata są poświęcone przeważnie podstawowym naukom, specjalne zaś przedmioty rozpoczynają się od roku trzeciego. Po wykonaniu programu pierwszych dwóch lat, studjujący otrzymuje świadectwo 1 egzaminu dyplomowego, pospolicie półdyplomem zwane. Przed całkowitem ukończeniem studjów wymagane jest wykonanie projektu dyplomowego, względnie pracy dyplomowej, która na niektórych Wydziałach może mieć charakter pracy doświadczałnej; oprócz tego każdy student przed uzyskaniem dyplomu obowiązany jest odbyć kilka praktyk w urządzeniach, odpowiadających jego specjalności. Ostateczne przyznanie dyplomu następuje po złożeniu egzaminów dyplomowych pisemnych i ustnych.

W ogólnych zarysach praca na poszczególnych Wydziałach przedstawia się w sposób następujący: Wydział inżynierji lądowej kształci inżynierów dróg i mostów, obeznanych wszechstronnie z techniką budownictwa i komunikacji lądowej; od 4 roku studjów następuje specjalizacja w kierunku: komunikacyjnym i inżynierji miejskiej. Wydział inżynierji wodnej kształci inżynierów hydrotechników, dopuszczając duże specjalizacje na oddziałach: budownictwa wodnego i meljoracyjnym. Wy-

dział mechaniczny ma na celu kształcenie inżynierów-mechaników; od trzeciego roku studjów zachodzi specjalizacja w następujących sekcjach: ogólno-konstrukcyjnej, komunikacyjno-konstrukcyjnej, lotniczej i technologicznej. Wydział elektryczny kształci inżynierów-elektryków; w ostatnim roku studjów następuje częściowa specjalizacja w dwóch sekcjach: prądów silnych i prądów słabych.

Wydział chemji przygotowuje inżynierów-chemików do prowadzenia fabrykacji wszelkiego rodzaju przetworów przemysłu chemicznego. Wydział architektury kształci architektów dyplomowanych; program Wydziału traktuje bardzo wysoko stronę czysto artystyczną. Wydział geodezyjny przygotowuje inżynierów-geodetów do organizowania i prowadzenia pomiarów państwowych.

Katedry na poszczególnych Wydziałach zostały utworzone stopniowo, z biegiem rozwoju uczelni, i obsadzone w miarę przyjazdu do kraju wybitniejszych sił naukowych i technicznych; dotychczas jeszcze niektóre katedry wakują z powodu braku ludzi o odpowiednich kwalifikacjach. Prawie wszystkie katedry posiadają zakłady naukowe, potrzebne do celów nauczania i do badań naukowych; nie wszystkie są uposażone w dostatecznym stopniu.

Politechnika warszawska posiada 49 katedr zwyczajnych, 19 nadzwyczajnych. Wydatki na utrzymanie uczelni wynoszą ok. 3 milionów zł., z których na pomoce naukowe przypada 320.000 zł. Liczba studentów i wolnych słuchaczy wynosi w ciągu ostatnich kilku lat około 4.000.

Z racji dziesięciolecia Politechniki warszawskiej, które upłynęło w dniu 15 listopada 1925 r., Stowarzyszenie Techników w Warszawie ofiarowało wspaniały sztandar, zaś B. hr. Hutten-Czapski ofiarował insygnja rektorskie i dziekańskie w postaci artystycznie wykonanych łańcuchów. Obszerne sprawozdanie z działalności i rozwoju Politechniki warszawskiej w pierwszym dziesięcioleciu jak również opis wszystkich zakładów naukowych, z podaniem dorobku naukowego profesorów oraz szczegóły życia akademickiego znajdujemy w bogato ilustrowanej księdze pamiątkowej, p. t. „Politechnika Warszawska 1915—1925“.

Fot. Jan Rys, Warszawa.

Wojciech Świątosławski
rektor Politechniki warsz. (R. 1925/29),
przewodniczący Międzynar. Komisji
danych termochemicznych.

Politechnika warszawska. Gmach główny.

II. POLITECHNIKA LWOWSKA.

Politechnika lwowska jest najstarszą wyższą uczelnią techniczną w Polsce.

Założona w r. 1877 jako Akademia Techniczna, w kilka lat później została przemianowana na Szkołę Politechniczną i pod tą nazwą pracowała i rozwijała się aż do roku 1921, w którym przybrała nazwę obecną.

Już w roku 1912 Szkoła Politechniczna posiadała 4 Wydziały, a mianowicie: inżynierji, budownictwa lądowego, budowy maszyn i chemji technicznej.

W przełomowym roku szkolnym 1918/19 wykłady nie mogły być rozpoczęte na skutek zajęcia głównego gmachu Szkoły przez szpital wojsk austriackich. Od 1 listopada 1918 r. Szkoła była zamknięta, ponieważ cała prawie młodzież zaciągnęła się do wojska polskiego. W nocy z 31 października na 1 listopada 1918 roku, gdy Lwów został opanowany przez Ukraińców, młodzież Szkoły Politechnicznej stanęła od razu w pierwszych szeregach do walki. Już o godzinie 9 rano 1 listopada młodzież ta zajęła skład broni szpitala austriackiego, pomieszczonego w Szkole, i z bronią tą rozpoczęła bohaterską walkę o niepodległość i wolność Lwowa i wschodniej Polski. W walce tej, która stanowić będzie po wszystkie czasy jedną z najpiękniejszych kart naszych dziejów, młodzież Szkoły Politechnicznej brała najżywszy i najsilniejszy udział. W takiej atmosferze wojennej przeszedł cały rok szkolny 1919/20, ale i w następnym roku 1920/21 rozpoczęto wykłady dopiero w styczniu 1921 r., gdyż do tego czasu cała młodzież Politechniki pozostawała już w służbie frontowej, już w oddziałach wykszolenia, względnie brała czynny udział w akcji plebiscytowej na Spiszu, Orawie, a zwłaszcza na Górnym Śląsku. Normalne życie szkolne rozpoczęło się na Po-

Fot. Marek Münz, Lwów.

Politechnika lwowska. Gmach główny.

Kazimierz Zipser
rektor Politechniki lwow. (R. 1928/29).

litechnice dopiero od roku akad. 1921/22.

ROZBUDOWA POLITECHNIKI.

W listopadzie 1919 r. do Szkoły Politechnicznej została przyłączona Akademia Rolnicza w Dublanach i został utworzony Wydział rolniczo-leśny.

Od czerwca 1921 r. Politechnika lwowska rządzi się statutem, zatwierdzonym przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na podsta-

wie ustawy o szkołach akademickich.

Posiada ona obecnie następujące Wydziały: 1) komunikacyjny z oddziałami: drogowym, wodnym i mierniczym; 2) architektoniczny z oddziałami: artystycznym i konstrukcyjnym; 3) mechaniczny z oddziałami: maszynowym, elektrotechnicznym i naftowym; 4) chemiczny z oddziałami: chemików laboratoryjnych i chemików fabrycznych; 5) rolniczo-leśny z oddziałami: rolniczym i leśnym; 6) ogólny.

W roku szkolnym 1921/22 istniał Wydział wojskowy. Obecnie zdecydowana już jest sprawa utworzenia z istniejącego przy Wydziale mechanicznym oddziału elektrotechnicznego samodzielnego Wydziału elektrycznego.

Politechnika lwowska posiada 53 katedry zwyczajne i 23 katedry nadzwyczajne.

Budżet roczny Politechniki wynosi około 2.600.000 zł., z czego na pomoce naukowe przypada 250.000 zł.

Liczba studentów i wolnych słuchaczy w ciągu ostatnich lat utrzymuje się mniej więcej na jednym poziomie i wynosi obecnie około 2.100. Politechnika lwowska, która niedawno obchodziła pięćdziesięciolecie swej działalności, dała znaczne zastępy inżynierów polskich. Wielu z tych wychowanków Politechniki zajęło w odrodzonej Polsce wybitne i zaszczytne stanowiska.

— PAMIĘCI — STUDENTÓW — POLITECHNIKI — POLSKIEJ — W — OBRONIE — LWOWA — I — OJCZYZNY — W — LATACH — 1918 — 1921 —
 — MOLECI — W — CZASIE — 96 — 1 — XI — 1918 — 96 — 21 — XI — 1918 — JÓ — JASINSKI — JAN — JAWORSKI — WAC — KOTOWICZ — ZYC — POPOWICZ — JERZY — SIERBINSKI —
 MICH — SOWIŃSKI — MIECZ — TWAROWSKI — WIKY — WERNERSKI — FR — WOLNIECKI — W — CZASIE — 96 — 22 — XI — 1918 — 96 — 22 — XI — 1918 — K —
 STAN — BIALOSKONSKI — STAN — BODZICKI — STAN — BIESZCZYC — ZYCHA — CILINSKI — TAB — KALISZCZAK — KAZ — KAMTEL — LWN — KOPPEL —
 ANT — LANGMAN — JAN — LEVDYNSKI — KAZ — LEVDYNSKI — EDW — MOOS — JAN — OLSCHOWSKI — AN — RACONOWICZ — LEONARD — R — DZEWINSKI —
 — LWN — KORONOWSKI — KAZ — RZENCZA — LWO — SKALIMOWSKI — WLA — STAN — MIECZ — WOLCZ — MARS — WYKOTOWICZ — MARJ — ZAKRZEWSKI —
 ALEKS — ZBORZY — W — ROKU — 1920 — 1 — 1921 — STEF — BASTYN — MIECZ — BERNARDZIKOWICZ — FEL — BLASZKIEWICZ — KAZ — BOCYK — TAB — HANAK —
 JOZ — CZYDZYSKI — JAN — DEMETER — FR — DORSCHAK — JAN — HYNKACZ — KAZ — HALECZEWICZ — HENR — EZZENT — TAB — COBSKI — WLAB — CZYTRAWSKI —
 ENIC — HASZLARIEWICZ — TAN — CRITZMAN — ANT — HANDELSPAN — JAN — HYBEE — HENR — ZAKSMANIKI — TAB — JODZYSKI — STAN — KLIMATOWICZ —
 — WLAB — KOPCZA — AN — KASNA — WITOLD — KOWALSKI — ALEKS — KWATKOWICZ — TYTUS — KWATKOWICZ — STAN — KWATKOWSKI — TAN — KWATKOWSKI —
 TAB — LITNE — LWN — LISZKA — BO — PACHOWICZ — STAN — MICHALEWSKI — PIOTR — MYKASZKO — ZEN — KAWONCZY — KEMIC — NIEMCZAK — STAN — ORLIV —
 — WLAB — NADWICZ — STAN — OLESIN — PRYB — RYBANSKI — BRON — RYKOWICZ — HENR — PFEFFER — STAN — POTENCKI — JOZ — KACOWSKI —
 WROC — STEANASZKO — JOZ — SPETT — OLG — SWEROWSKI — WLAB — STYBNA — STAN — STRZELECKI — ALEKS — SZMALOWSKI — TAB — WACHAL —
 TAB — VLAK — ZBI — WALLSIR — WLAB — WLOT — JAN — WLECZEK — TAB — WISNIEWSKI — WLAB — WANNICKI — KORST — ZONCZEWICZ — FR — ZERBECKI —
 KAZ — NOWOTNY — FELIP — SMYLOWSKI —

III. AKADEMJA GÓRNICZA W KRAKOWIE.

Trzecią i najmłodszą techniczną szkołą akademicką jest Akademia Górnicza w Krakowie. Choć myśl o założeniu Akademii powstała jeszcze za rządów austriackich, jednakże uruchomienie tej uczelni nastąpiło już w Polsce Niepodległej 15 października 1919 roku, zaś uroczyste otwarcie zostało dopełnione przez Naczelnika Państwa w dniu 20 października 1919 r. Narazie Akademia Górnicza, w której organizacji główną zasługę mają: prof. dr. J. Morozewicz i prof. dr. A. Hoborski, obejmowała tylko Wydział górniczy, a dopiero po paru latach został zorganizowany Wydział hutniczy.

Akademia Górnicza nie posiada dotychczas własnego gmachu i mieści się w używanych bezinteresownie przez gminę miasta Krakowa budynkach szkół powszechnych i w budynku nowego gimnazjum podgórskiego. Budowa nowego gmachu, zapoczątkowana w dniu 15 VI 1922 roku uroczystością położenia kamienia węgielnego pod gmach Akademii, uświetnioną obecnością Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, została zatrzymana w lipcu 1923 r. z powodu braku kredytów, a obecnie postępuje niesłychanie wolno z powodu ich szczupłości. Z rokiem akad. 1922/23 uruchomiono IV rok studjów, w tym też roku zreorganizowano władze akadem. (senat złożony z rektora, prorektora i dwu dziekanów), a z końcem roku opuścili Akademię pierwsi inżynierowie w liczbie 16.

ROZWÓJ AKADEMJI GÓRNICZEJ.

Rozbudowa zakładów Akademii, tak ważnych dla normalnego biegu studjów, byłaby niemożliwa bez znacznej ofiarności społeczeństwa; pod tym względem na pierwszy

plan wysuwa się przemysł górniczy i hutniczy, a zwłaszcza Rada Zjazdu Przemysłowców Górniczych w Dąbrowie Górniczej, Konwencja Węglowa Krakowska i Górnośląski Związek Przemysłowców Górn. i Hutn. w Katowicach.

Obecnie Akademia Górnicza jest zorganizowana na zasadach ustawy o szkołach akademickich. Uczelnia posiada 25 katedr, z których 15 przypada na Wydział górniczy, a 10 na Wydział hutniczy.

Budżet Akademii wynosi przeciętnie 750.000 zł. rocznie, z czego zaledwie 150.000 zł. przypada na pomoce naukowe, a resztę pochłaniają uposażenia i bieżące wydatki administracyjne. Studja w Akademii Górniczej trwają zasadniczo 4 lata i są podzielone na dwa równe okresy: studjum ogólne i studjum zawodowe. W ciągu tych 4 lat każdy z wychowanków Akademii musi odbyć przepisana praktykę zawodową. Ilość studjujących wynosi przeciętnie 450.

Z powodu szczupłej ilości miejsc w pracowniach, liczba nowowstępujących jest ograniczona do 40 na Wydziale górniczym i 35 na Wydziale hutniczym. Ze względu na ciężkie warunki pracy inżyniera górniczego czy inżyniera metalurga, nowozapisujący się przed przystąpieniem do egzaminu konkursowego (z matematyki i fizyki) poddawani są badaniu lekarskiemu.

Dotychczasowy plon pracy Akademii, poza szeregiem prac naukowych, ogłoszonych drukiem, wyraża się następującą liczbą dyplomów, wydanych od początku istnienia Akademii: 1 dyplom doktora nauk technicznych, 141 dyplomów inżyniera górn. i 21 dyplomów inżyniera - metalurga, a więc razem 163 dyplomy. W tym samym czasie nostryfikowano w Akademii 31 zagr. dyplomów inż. górn.

Fot. Wł. Gargul, Wieliczka.

Stanisław Skoczylas
rektor Akademii Górniczej. (R. 1928/29).

Akademia Górnicza w Krakowie w budowie. Gmach główny. (Stan z r. 1928).
Budowę rozpoczęto w roku 1922.

Złoty medalion złotego łańcucha rektorskiego Akademii Górniczej w Krakowie. Dar przemysłowców polskich z Górnego Śląska.

Wykonał cyzeler-bronźownik Henryk Waldyn, projektował profesor Akademii Sztuk Pięknych Bohdan Treter.